

Statens informasjonspolitikk, åpne standarder og universell tilgang

- Statens informasjonspolitikk
 - Mål, prinsipper og praksis
- Åpne standarder og åpen kildekode
 - Hva, hvorfor og hvordan
 - Bakgrunnen
- Universell utforming hva og hvorfor ?
- Pensumstoff :
 - Rasmussen, kap. 6, Hannemyr, kap. 2, 5 ,
 - <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/Tema/Statlig-informasjonspolitikk.html?id=86973>

DRI2010 H 08 29102008 Arild Jansen , AFIN

1

Den statlige informasjonspolitikken

Grunnlaget

- § 100 i Grunnloven (revidert i 2004)
- Offentlighetslov (fra 1970, revidert i mai 2006, *ikke i kraft ennå!!*)

Jf forelesningen av H Andresen 20.8 :

http://www.uio.no/studier/emner/jus/afin/DRI2010/h08/undervisningsmateriale/DRI2010_H08_informasjonsfrihet_ha.pdf

Etter hvert som eget politikk-området

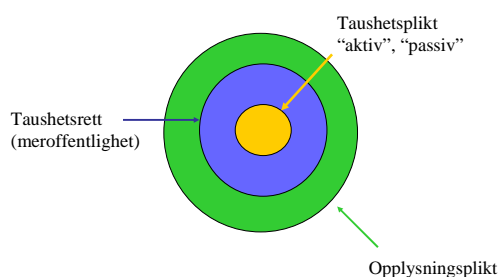
- "Informasjonspolitikk for statsforvaltningen", av 1993, revidert 2001

Se <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/Tema/Statlig-informasjonspolitikk.html?id=86973>

DRI2010 H 08 29102008 Arild Jansen , AFIN

2

Offentlighetsprinsippet /Fra Schartum DRI 1001 forelesning

DRI2010 H 08 29102008 Arild Jansen , AFIN

3

Statens Informasjonspolitikk Mål og prinsipper

Mål

Befolkning, næringsliv og organisasjoner skal:

- ha *lik og alminnelig tilgang* til å delta aktivt i *den demokratiske prosessen*
- få informasjon om sine *rettigheter, plikter og muligheter*
- ha *reell tilgang* til informasjon om det *offentliges aktiviteter*

Prinsipper

- Kommunikationsprinsippet
- Prinsippet om aktiv kommunikasjon
- Helhetsprinsippet
- Linjeprinsippet og
- Prinsippet om informasjon om lederansvar.

DRI2010 H 08 29102008 Arild Jansen , AFIN

4

Kommunikasjonsprinsippene

1. Kommunikasjonsprinsippet

Forvaltning og brukere skal være likeverdige parter i en toveis kommunikasjonsprosess, og de skal veksle i rollen som avsendere og mottakere. Begge parter skal kunne ta initiativ og legge premisser for samhandlingen. Dette forutsetter kunnskap om mål- og mottakergruppers synspunkter, f. eks. gjennom brukerundersøkelser

2. Prinsippet om aktiv informasjon

Alle offentlige virksomheter har et ansvar for å gi befolkningen, næringslivet og de frivillige organisasjonene nødvendig informasjon om plikter, rettigheter og muligheter, noe som forutsetter en systematisk planlegging på grunnlag av kunnskap om ulike målgruppers situasjon og behov. Informasjon og tjenester skal være tilgjengelig når noen trenger den, og utformes for å tilfredsstille disse behovene. Spesielt gjelder det de gruppene av befolkningen som har vanskeligst for å nå fram til det offentlige.

DRI2010 H 08 29102008 Arild Jansen , AFIN

5

Kommunikasjonsprinsippene (forts.)

3. Helhetsprinsippet

Informasjon som gis fra en statlig virksomhet i skal i størst mulig grad samordnes med informasjon og tjenester fra andre offentlige virksomheter, og overfor publikum bør det legges opp til samspill på tvers av forvaltningsnivåer og sektorer.

4. Linjeprinsippet

Informasjonsansvaret skal være knyttet til det organisasjonsleddet som har fag- og saksansvaret, og virksomhetene må sette seg inn i de informasjonsbehov og -utfordringer som gjelder for de enkelte saksområdene.

5. Prinsippet om informasjon som lederansvar

Uansett hvilken formidlingskanal som benyttes, har ledelsen ansvaret for virksomhetens informasjon og at den er forankret i virksomhetens strategier og mål

DRI2010 H 08 29102008 Arild Jansen , AFIN

6

Hva innebærer dette i praksis?

- Hva har dette med Internett å gjøre ?
- Kan dere gi eksempler på offentlige nettstedet hvor disse prinsippene følger?
- Hva bør den enkelte virksomhet gjøre for å følge disse prinsippene?
- Hvordan vurderer dere disse nettstedet
- <http://Regjeringen.no/>
- <http://Norge.no/>
- <http://www.samordnaoptak.no/>

DRI2010 H 08 29102008 Arild Jansen , AFIN

7

Standarder og standardisering

- Standard : En autoritativ (ofte lovpålagt) spesifisering av egenskaper ved produkt, prosess, tjeneste, måleenhet osv.
 - Bruk av bestemte standarder kan være lovpålagt, men mange standarder er ikke forankret i lov
- Nasjonale og internasjonale standarder
 - Tegnkoder, kommunikasjonsprotokoller (TCP/IP/...) ..pdf., OTF,...
- Proprietære (leverandørsesifikke) standarder
 - MS Windows formater, f. eks. .doc, doxc, OOXML
- De facto-standarder
 - Spesifisering som blir akseptert (påtvunget) av et flertall brukere innenfor et bruksområde, f. eks. Internett-protokollene før de godkjent av ISO.
 - MS Windows produkter/ formater har også fungert som

DRI2010 H 08 29102008 Arild Jansen , AFIN

8

Datateknologien og standardisering (ikke pensum)

- Datamaskiner med tilhørende operativsystemer var ikke de første 20-30 år basert på vedtatte standarder
 - Men flere "defacto" standarder som "IBM-kompetanle løsninger på 60-70-80-tallet, og Ms Windows fra 1990 ++
 - Standarder for tegnerepresentasjon (eks. ASCII, ISO 8859, Unicode UTF 8,16,..) tvang seg fram etter
- UNIX (ca 1970) og LINUX (1991) representerer i dag en et maskin- og leverandør-uavhengige operativsystem for datamaskiner
- Programmeringsspråk som COBOL, FORTRAN, PACAL, JAVA .. er eksempler på internasjonalt aksepterte standarder
- Internett-standardene IP/TCP, HTTP, HTM, osv er i dag vedtatte ISO-standarder
 - Kampen mellom åpne standarder og leverandørløsninger er fortsatt levende , jf <http://www.idg.no/article94433.ece>

DRI2010 H 08 29102008 Arild Jansen , AFIN

9

Åpne standarder, åpen kildekode og fri programvare

- **Åpne standarder** er spesifikasjoner (for programmer, data, protokoller ..) som er fritt tilgjengelig.
 - Fordelen med åpne standarder er f eks. at informasjon kan utveksles med andre programmer. På denne måten sikrer man konkurranse ved at brukerne ikke blir låst til bestemt programvare/ leverandør. Se http://no.wikipedia.org/wiki/%C3%85pen_standard
- **Åpen kildekode (Open Source)** betyr at kildekoden til et dataprogram er gjort tilgjengelig (på Internett) for alle.
 - Det finnes mange forskjellige lisenser for åpen kildekode, men den mest brukte er GNU General Public License (GPL). Se http://no.wikipedia.org/wiki/%C3%85pen_kildekode
- **Fri programvare (engelsk: free software)** er programvare utgitt under en fri programvarelisens.
 - Disse lisenser gir brukeren mulighet for å redistribuere og endre programvaren se http://no.wikipedia.org/wiki/Fri_programvare

DRI2010 H 08 29102008 Arild Jansen , AFIN

10

Standardisering- virkemidler

Standardiseringsprosesser

- Topp-down: Standarder fastsettes av myndigheter, ofte gjennom lovregulering/bestemt av "autorisert" myndighet
 - Eks: meter, kg, liter, byggestandarder, vei-standard, trafikkskilt..
 - Se f. eks. <http://www.standard.no/>,
- Bottom-up . Standarder vokser fram gjennom bruk, og vinner over konkurrentene gjennom "åpen" konkurranse"
 - Eks: Internett, Unix/Linux,..
 - Men autoritative komiteer må ha kontroll med prosessene

Dilemmaer:

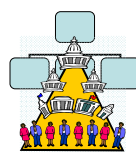
For tidlig standardisering kan føre til "innlåsing" til en dårlig løsning
 For sen standardisering fører til at markedet bestemmer, og vanskelig å innføre en standard på tvers av "aksepterte" spesifikasjonene

DRI2010 H 08 29102008 Arild Jansen , AFIN

11

Hierarki versus nettverk

Hierarki

Byråkratiet organisasjon

- Hierarkisk autoritet- klare ansvarsforhold
- Kommunikasjonsveiene er klart definert (informasjon oppstrøms, styring og kontroll nedstrøms ,)

Nettverk

- En samling av noder som er knyttet sammen av linjer/forbindelser
 - Intet definert topp-nvå (ingen 'overordnet' node)
 - Alle kan (prinsippet) nå alle
 - Utvidbart: nettet kan (dynamisk) reorganiseres etter behov

DRI2010 H 08 29102008 Arild Jansen , AFIN

12

Nettverksorganisering - mer effektivt?

Organisasjonen styres gjennom kommunikasjon

- I et nettverk kan du (i prinsippet) nå alle
- Mer åpent - dvs. alle har tilgang på samme informasjon

Litt om nettverksøkonomi :

- Økende utbytte : Verdien av å del av nettverk øker med størrelsen (f eks. e-post, informasjonstilgang)
- Sideeffekter (Nettverk-eksternaliteter)
 - At noen tilfører nye ressurser/goder til et nettverk uten ekstra kostnader for andre
 - Positive, f eks. nye tjeneste som Facebook, You Tube
 - Negative, f eks. spam, virusser,

Utviklingen av Internett kan forklares ved nettverksteori/økonomiske verdier i nettverk

DRI2010 H 08 29102008 Arild Jansen , AFIN

13

Universell utforming

- **Universell utforming** er et begrep innen design som brukes over hele verden. Hensikten med universell utforming er å oppnå at produkter, omgivelser og kommunikasjon blir så brukbare som mulig for et bredest mulig spekter av brukere. Dette omfatter barn, eldre, voksne, mennesker med varige og kortvarige funksjonsnedsettelse og mennesker med annen kroppsstørrelse enn den alminnelige. Universell utforming respekterer mangfoldighet blant mennesker og står for inkludering av alle i alle livets faser og gjøremål. Universell utforming er ikke en identifiserbar stil, men en tenkemåte i designprosessen. Universell utforming betyr at god design både har et attraktivt utseende og er lett og behagelig å bruke.

DRI2010 H 08 29102008 Arild Jansen , AFIN

14

Universell utforming

- **Like muligheter for bruk** - utforminga skal ikke medføre ulemper eller sette stempel på noen brukergrupper, men være like brukbar og tilgjengelig for alle.
- **Fleksibel bruk** - utforminga skal tjene et vidt spekter av individuelle preferanser og evner.
- **Enkel og lett forståelig bruk** - bruken skal være lett å forstå uansett hvilken erfaring, kunnskap, språkevner eller konsentrasjonsnivå brukeren har.
- **Forståelig informasjon** - utforminga skal gi brukeren nødvendig informasjon effektivt, uavhengig av forhold knyttet til omgivelsene eller brukeren sine evner til å oppfatte disse.
- **Toleranse for feil** - utforminga skal avgrense farer, skader og uheldige virkninger av utilsikta handlinger.
- **Minst mulig fysisk strev** - effektiv og naturlig bruk, med et minimum av strev.
- **Størrelse og plass for tilnærming og bruk** - tilstrekkelig plass for tilgang, betjening og bruk, uavhengig av brukeren sin kroppsstørrelse, stilling, rekkevidde og mobilitet.

DRI2010 H 08 29102008 Arild Jansen , AFIN

15

Digital inkludering - St, mld. 17 : 2006-2007

- **Universelt utforma løysingar**
- Universell utforming av IKT-løysingar er ein føresetnad for at alle skal kunne delta. Det er eit klart mål for Regjeringa at all teknologisk utvikling med IKT innan offentleg sektor skal byggje på universelt utforma løysingar, det gjeld automatar så vel som PC-løysingar. Privat sektor blir oppfordra til å gjere det same.

DRI2010 H 08 29102008 Arild Jansen , AFIN

16

Universelt utforma offentlege elektroniske tenester (frå Innst.S.nr.158 (2006-2007; forkorta)

- Regjeringa vil fremje forslag om ein ny ikkje-diskriminerings- og tilgjengelegheitslov.
- Under leiing av Fornyings- og adm. dep skal relevante kompetansmiljø utvikle rettleingar og detaljering av standardar og krav for universell utforming av IKT..
- WAI-kriteria ved utvikling av offentlege nettstader (jf. Noreg.no sine kvalitetskrav for nettstader)
- Etatar som ligg under Fad blir pålagde å nytte WAI-kriteria, jf Noreg.no sine kvalitetskrav for nettstader,
- Noreg.no skal tilby *ei merkeordning* som synleggjer i kva grad offentlege og private nettstader er utforma etter kriterium for tilgjengelegheit.
- Se <http://www.norge.no/kvalitet/kvalitet2007/kriterier.asp>, se også

DRI2010 H 08 29102008 Arild Jansen , AFIN

17

Hvordan kan ikke-åpne (lukkede?) standarder forhindre tilgang til offentlige (og private) tjenester?

Lisensbetingelser, kopisperrer...	Spesielt definert for å beskytte Microsoft , Apple ...
Applikasjonsprogrammer	Kan ha avvik fra aksepterte standarder Eks. WORD, Excel ...
WWW gjennom Internett explorer	Bruker også ikke-standard deler av .html,...
Windows MS /Office: Word, excel, PPT,...	Ikke standard og ikke fullt innsyn i koden

DRI2010 H 08 29102008 Arild Jansen , AFIN

18

World Wide Web (W3C) 1994

- 437 medlemsorganisasjoner
- W3C Team 73 personer. Ledes av Tim Berners-Lee

Mål og prinsipper

1. Universell tilgjengelighet
2. Semantisk vev
3. Tillit
4. Interoperabilitet: Kan operere på tvers av ulikt utstyr og programvarer
5. Hele tiden under utvikling
6. Desentralisering
7. Stadig bedre ('kulere' multimedia)

DRI2010 H 08 29102008 Arild Jansen , AFIN

19

Internett modellen

- TCP/IP "tilnærmingen"
 - Utgangspunkt i behovet for å knytte sammen ulike nett
 - Basert på lagdeling og horisontal integrasjon
 - Balansere standarder og fleksibilitet
 - Åpenhet og dynamikk
 - Minimale standarder, dvs
 - Løse et problem av gangen
 - Foreløpige, gradvis forbedringer
 - Ende-til-ende prinsippet
 - Overlate mest mulig til brukernes ansvar
 - Gjøre nettverket så enkelt som mulig med minimum av kontroll
 - Men gjør også nettet mer sårbart

DRI2010 H 08 29102008 Arild Jansen , AFIN

20